

GAZETA TRANSILVANIEI.

Redacțiunea și Administrațiunea:
Brasiovu, piața mare Nr. 22. — „Gazeta“ este:
Marti'a, Joui'a și Sambat'a.
Prețulu abonamentului:
pe unu anu 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei luni
3 fl. 50 cr. — Tieri esterne 12 fl. pe unu anu séu
28 franci.

Anulu XLIV.

Se prenumera:
la postele c. și r. și pe la dd. corespondenti.
Anunțurile:
un'a serie garmond 6 cr. și timbru de 30 cr.
v. a. pentru facare publicare. — Scrieri ne-
francate nu se primescu. — Manuscripte nu se
retramitu.

Nr. 25.

Sambata, 28 Februaru | 12 Martiu

1881.

Aug. Treboniu Laurianu.

Brasiovu, 28 Februaru (12 Martiu).

Era aprópe se incheiamu acestu numeru, candu ne sosi dela Bucuresci de totu durerós'a scire, că acolo s'a stinsu o vieatia scumpa pentru toti Romanii, dér' mai scumpa inca pentru noi Romanii din Transilvania.

Numele incadrat cu negru din fruntea diarului ne spune totu; elu este cunoscutu pēna si celui mai fragedu copilu de romanu, care a invetiatu ceva carte, elu este iubit si stimatu la poporulu nostru din Ardealu si Ungaria nu mai pușinu că in tier'a vecina. Acelu distinsu si nobilu nume va infașisá fiacaruia din cetitorii nostri, in momentul candu va aruncá privirea s'a asup'r'a acestoru colóne, intrég'a marime a pierderii ce a suferitu natiunea romana in nóptea de alaltaeri.

Alaturi cu numele lui Barnuti, Iancu, Papiu Ilarianu s. a. stralucesce si numele lui Treboniu Laurianu cu splendóre neperitóre pe pagin'a cea mai frumós'a a istoriei transilvane, pagin'a redseptarei nationale a Romanilor dupa seculi de grele suferintie. Laurianu a luat parte insemnata la miscarea natiunala din 1848, elu a fostu unulu dintre cei mai age'i si curagiosi luptatori pentru drepturile, esistintia si vieatia natiunala a poporului romanu din aceste tieri.

„Prin venirea lui Laurianu in septeman'a inainte de adunarea dela 3/15 Maiu natiunalitatea romana se intari cu-o noua columna in contra tempestatii unguresci“ — dice Papiu Ilarianu in istoria s'a.

Laurianu a fostu unu fiuu alu Ardealului (nascutu in comun'a Fofeldea, in tinutul Sibiului) elu isi inbea tier'a s'a natala inainte de tóte si de aceea vediendu, in ajunulu revolutiunei, marele periculu ce amenintá natiunalitatea romana din Ardealu, elu parasi Bucurescii, unde lucrá impreuna cu neuitatul Balescu si alii la desgroparea tesaurului istoriei nóstre natiunale, si alergá in Ardealu spre a conlucrá cu fratiu sei la oper'a regenerarei natiunale.

Toti aceia, cari au avutu fericirea de a luá parte la marea adunare natiunala dela 3/15 Maiu 1848, isi voru aduce aminte cu viua recunoscintia de tribunulu Laurianu, care prin atitudinea s'a intielépta, prin zelulu seu nobilu si prin discursurile sale elocente si pline de iubire cátra patri'a si poporulu din care s'a nascutu, a escitatu antusiasmulu tuturor, luminandu si instrinindu totodata pe poporu asupra interessorulu natiunalitatii sale si a dreptului seu neprescriptibilu.

Era la 4/16 Maiu 1848, — dupa ce adunarea natiunala proclamase in diu'a premergétóre la propunerea lui Barnuti independentia natiunei románe pe temeiulu libertatii egale si-o intari prin juramentu, — candu se suí pe tribuna A. Treboniu Laurianu spre a propune si motivá intr'unu discursu memorabilu punctele programei séu, cum se dicea pe atunci, ale „petitiunei“ natiunale „Din cuvintele lui Laurianu“, scrie Papiu, „adunarea se convinse nu numai despre aceea ce are se face, că se reedifice natiunalitatea romana, ci vediu totodata si aceea, ce lucru stralucitu este, candu se apera caus'a drépta cu puterea si autoritatea sciintiei.“

Adunarea primi discursulu lui Laurianu cu a-plause frenetice, argumentele ce le aduse elu spre motivarea punctorulu programei natiunale au fost atátu de convingétóre „incátu ori-ce opozițiune trebuia se amutiésca“. Din Laurianu vorbea Romanulu cu semtiu, istoriculu si omulu de sciintia.

Multe servitii a adusu Laurianu causei nóstre natiunale si dupa revolutiune, luandu parte la deputatiunile romane tramise la tronu si lucrandu impreuna cu fruntasii ardeleni in favórea recunóscerei egalei indreptatiri politice-natiunale a poporului romanu.

Totu asia de fructifera a fost activitatea decedatului pe campulu sciintiei. Cine d'ntre Romanii inteligenti nu cunóscu opulu „Tentamen criticum“ prin care Laurianu a luat in aperare originea latina a limbei nóstre si pe care la publicatu la 1840 pe candu inca studiá in Vien'a; cine nu cunóscu publicatiile si scierile sale istorice incepēdu dela „Magazinulu istoricu“, la care pela 1842—3 lucrá impreuna cu Nicolae Balescu, pēna la „Istoria Romanilor“ s. a. edata in anii trecuti; cine nu cunóscu activitatea insemnata si neobosita sciintifica ce a desvoltat'o cá membru alu Academiei romane dela infiintarea ei?

Laurianu si-a cástigatu mari si neperitóre merite si pe terenulu instructiunei publice romane. In calitatea s'a de professoru de filosofia in Bucuresci, incepēdu dela 1842, si cu deosebire cá inspectoru peste scóle pe la 1847 in Romania mica si pe la 1851 in Moldov'a, unde a contribuitu multu la regularea instructiunei atátu de negligea.a, ear' mai tardiu cá decanu alu facultatii de litere si cá Eforu alu scólorulu in Bucuresci, Laurianu a desvoltatu o activitate extraordinara pentru redicarea invetiamentului in Romania producēdu rezultate insemnate visibile.

Faptele acestui barbatu virtuosu si neobositu in nobil'a lupta pentru redicarea spirituala a nómului seu, a acestui caracteru anticu, care a resistatu cu abnegare tuturoru tempestatiloru, voru fi in veci laudate si onorate de cátra toti Romanii.

Mai aprópe inse este Laurianu de anim'a nóstra a Romanilor de dincóce de Carpati. Reamintinēdu acele dile maretie, candu adoratulu decedatu a luptatu in fruntea poporului ardeleanu cu cuventulu si cu pēn'a pentru recástigarea drepturiloru sale stravechi, ne cuprinde o adēnca jale, căci bravulu tribunu de odinóra a trebuitu se parasésca acést'a lume fara de a avé consolarea se véda pe iubitiu sei Transilvaneni intr'o stare politica dēdna de omenire, dēdna de sacrificiele ce le-a adusu acestu poporu pe altariulu natiunalitatii si alu patriei sale.

Mare máhnire cuprinsē pe betranulu luptatoru in anii din urma vediendu trist'a stare la care fū redusu poporulu nostru si multu se ingrigea elu de viitoriulu lui. In asemeni momente grele inse o radia de sperantia si de credintia 'i indulcea anim'a, — elu se gandeá la junimea romana. Atunci ochii sei luceau mai viuu, căci o voce interióra 'i spunea, că luptele generatiunei viguróse dela 1848 nu au fost zadarnice, că ele voru aduce odata ródele loru binecuventate.

Nu este cu putintia, cá nou'a generatiune se nu se petrunde de faptele si vieatia frumós'a a decedatului, care va luci in calea tuturoru generatiuniloru viitóre cá esemplu de imitatu, nu, — ea va continuá oper'a inceputa a regenerarii natiunale.

Acést'a, neuitate Lauriane, va fi singur'a recunoscintia ce-o potemu aduce creatiuniloru spiritului teu neadormitu, pe langa lacrimelu fierbinti, ce te depunemu pe mormentulu, care cupriude recele teu corpu!

Unu lutu ce-a statu de-a bate, de locu a si-inviatu.
C. Bolliacu.

Unulu din valorosii stegari ai miscarii nóstre nationale de la 48;

Bardulu care a simtitu mai adēnca durerile de atunci ale tieranimii;

Unulu din atletii penei romane, care a luptatu pentru marile cause ale poporului, agitate in epoc'a nóstra de reforme, prin glasulu puternicu alu „Buciumulu Romanu“.

Aceasta minte inalta si puternica ce se numia

C. BOLLIACU

a trecutu ieri nópte portile empireului.

„Rom. Lib

Cronic'a evenimentelor politice.

Incepēdu dela 1 Aprile se va incassá d a r e a pe consumulu cafelei, a z a h a r u l u i si a b e r e i. Darea pe transportu se si incasséza deja. Venitulu din aceste dari este inse prea micu spre a saturá stomaculu administratiunii financiare unguresci. S'au emisu deja 14 milióne renta si afara de acést'a mai trebuiescu 24 milióne spre a acoperi tóte trebuintiele anului 1881, cu alte cuvinte spre a acoperi deficitulu. Córd'a, déca o totu intindi, trebuie se se rumpa odata. Financiarii din Pest'a arata in a unu mare curagiu, dér' catastrofa póte se fia multu mai aprópe decátu s'ar' teme ei.

Era lesne de prevediutu, că cuvintele generalulu Klapka voru avé unu dorerosu resunetu in tabar'a K o s s u t h i a n i l o r u. Diarulu stangei estreme din Clusiu „Ellenzék“ intr'unu articulu intitulatu „abdicarea lui Klapka“ (fiindu-cá a abdisu dela independentia Ungariei, pe care o declara de nerealisabila) esclama superatu: „Apoi, déca ar' fi asia cum dice Klapka, atunci este de prisosu ori-ce lupta, este de prisosu ori-ce gandire, cuventulu, scrierea si ori-ce manifestare a vietii nóstre natiunale, parlamentulu, comitatulu: căci dóra portile Vienei stau deschise, si bancile din nou'a zidire a Reichsrathului au fost facute asia, că si noi se potemu incapé in ele, si „Gesamt-Oesterreich“ nu este o firma necunoscuta intre actele diplomatice!“ . . . Apoi adaugu: Care a b d i s u dela independentia s'a, a a b d i s u dela vietia s'a . . .; póte cá pe Klapka ilu facura a abdice esperiintie si motive triste personale; individulu se póte sinucide, dér'nu are dreptu o natiune a abdice la aspiratiunile ei milenari. Tocmai prin insusirea intemeiatóre de statu gintea maghiara s'a sustienutu pēna acuma. Fara de caracterulu acest'a vomu fi cá paserea fara aripi, cá pomulu fara radacini. A cere, se abdicemu de acelu principiu, este o crima.“

O telegrama dela Paris a diarului „Neue fr. Presse“ dice că d-lu C o g a l n i c e a n u ambasadorulu Romaniei la Paris, a incunoscintiatu pe ministriulu afaceriloru straine alu republicei, că R o m a n i ' a are de gandu a se p r o c l a m á in primavéra cá r e g a t u. Dintre puterile europene ar' fi contraria acestei proclamatiuni singura Austro-Ungaria. German'a ar' fi esprimitu numai dorntia, că ministeriulu in momentul proclamarii se fia compusu din reprezentanti ai tuturoru partidelor politice din tíera.

In Franția evenimentulu, care ocupa opiniunea publica, este grandiósa e m i s s i u n e de unu m i l i a r d u r e n t a a m o r t i s a b i l a, ce guvernulu francesu se prepara se face dilele aceste. Imprumutulu acest'a se face in scopulu de a-se pune in lucrare grandiosulu planu de lucrari publice, facutu de d-lu de Freycinet, pe candu era

inca ministru alu lucrarilor publice. Cursulu de 83.25 franci si procentele de 3%, cu care va fi emisa ia 17 Martiu noua renta amortisabila in 95 de ani, dovedescu un'a din cele mai mari prosperitati financiare, ce s'a vedutu pen'acum. Pentru a nu altera intru nimicu succesul acestui insemnatu imprumutu, tote cestiunile ardietőre fura luate dela ordinea dilei pentru unu momentu; chiaru si comissiunea insarcinata cu examinarea noiei legi electorale si-a sistatu siedintiele pēna dupa subscriptiunea publica a imprumutului.

In privinti'a noiei legi electorale s'au scrisu si vorbitu fōrte multe. Se spunea anume, cā presedintele republicei d-lu Grévy este cu totul contrariu noiei reforme electorali. De asemenea se spunea, cā visit'a d-lui Gambetta la d-lu Grévy n'a avutu nici unu resultatu. Iuse scirile esacte din urma constata, cā d-lu Gambetta n'are nici unu motivu de a fi nemultiamitu cu visit'a ce a facutu presedintelui republicii. Acēsta visita a fostu in adeveru cātu se pōte de amicale. D-lu Gambetta protestā cu energia contra calumniilor pressei clericale, care cauta a-lu presenta, cā pe unu dusmanu alu presedintelui republicii si declarā, cā tote silintiele sale n'au altu scopu, decātu se asigureze victori'a partidului republicianu, a caruia expresiune mai inalta este d-lu Grévy. Acēsta multiami d-lui Gambetta pentru sentimentele de simpatia ce-i arāta. Dupa ce ambii ōmeni de statu schimbara cāte-va cuvinte in privinti'a politice externe, cari dovedira aceleasi sentimente pacinice si la unulu si la altulu, in fine ajunsera la o intelegere deplina in ceea ce se atinge de cestiunile diu laintu. In cele ce privescu scrutiniulu de lista presedintele republicii declarā, cā lasa ministeriului seu esitu din majoritatea parlamentului deplina libertate de actiune, care nu va face cestiune de cabinetu din primirea sēu respingerea noiei legi electorale. In urm'a acestoru declaratiuni ale presedintelui republicei nu este nici o indoieala, cā ministeriulu d-lui J. Ferry se va declara in marea s'a majoritate pentru scrutiniulu de lista, si astfelu o crisa ministeriale nu se pōte intempla nici intr'unu casu.

Chiaru si organulu d-lui Gambetta „La République française“ declara, cā intelegerea intre cei doi presedinti a fostu deplina; acēsta fōia declara mai de parte, „cā camera si opiniunea publica sunt de acordu in privinti'a aceea, cā sub republica nu este posibilu nici unu resbelu offensivu si nici o alta aventura esteriōra. Pentru acēst'a trebue sē se mire fōrte tare, cum de mai cauta lumea din afara a-i denegā fundamentalulu seu caracteru pacificu. França nu va voi niciodata se pōrte unu resboiu numai de dragulu resboiului!...“ Asemenea declaratiuni categorice impedece-voru ōre pe Nemti de a vedē in noulu imprumutu de renta numai unu imprumutu de resboiu travestitu?

Buletinulu celu mai nou despre cestiunea greco-turcēsa este fōrte puçinu imbucuratori. Diariulu „National-Zeitg.“ i se depeziēza din Stambul, cā ambasadoriloru europeni nu le a succesu inca sē se intielēga in privinti'a propuneriloru, ce au de a face Portii. Apoi d-loru se mai mangaie cu credinti'a, cā guvernulu turcescu va cede. Si ōre cui sē se supuna Turci'a, dēca ea se afla faça de reprezentantii unoru puteri, cari intre sine nu sunt de acordu in privinti'a celoru, ce voru sē pretinda dela dens'a?

Correspondentulu din Constantinopolu alu „Corr. Polit.“ raportēza cu dat'a de 4 Martiu unele detaluri destulu de interesante despre cele petrecute inainte de inceperea pertractariloru. Dupa acestu raportu cele ce se petrecu in Constantinopolu sēmana prea multu cu joculu asia numitu „de abab'a ōrb'a“. Ambasadorii, scrie Coresp. . . au tēnutu in decursu de o septemena in continuu intruniri, fara cā din partea turcēsa se li se faca vre-o comunicatiune, fia oficiale, fia oficiōsa.

Sultanulu promisese d-lui de Hatzfeld sē-i faca cunoscute concessiunile turcesci, indata cu se va fi intielesu in privinti'a loru cu consiliarii sei. Acēst'a sē intēplā septeman'a trecuta. Assym-pasi'a se si anuciase la contele Hatzfeld, in se la or'a fixata nu se presentā, din cauza, cā Sultanulu, candu i-s'a presentatu spre sanctiune lini'a stabilita de consiliulu de ministri, tēnutu sub presedinti'a S'a, a refusat aprobara noiei legi. De asemenea si d-lu Gōschen primise dela Sultanulu promissiunea formaia, cā i va comunica in modu confidentialu concessiunile teritoriale ce va face Greciloru. Ma-

jestatea S'a turcēsa pān'acum inse n'a aflatu de bine a-si implini un'a din promissiunile date. De aceea reprezentantii puteriloru in ultim'a loru intrunire luara decisiunea, se faca pe guvernulu turcescu prin o presiune colectiva, sē se decida o data intr'unu felu. In acestu scopu tramisera pe dragomanii loru la Pōrta sē-o urgeze, cā se respundā notelor ce-i dusera. Assym-pasi'a le respunse, cā consiliulu de ministri s'a intielesu in privinti'a concessiuniloru de facutu si cā indata ce acestea voru primi sanctiunea Sultanului, elu le va comunicā d-loru ambasadori cari astēpta inca comunicarea acestoru concessiuni.

„L'Illustration“ din Paris scrie intr'unu articulu intitulatu: „D-lu Parnell“ intre altel:

„Unulu dintre ōmenii, care interesēza mai viu curiositatea publica, in momentul de faça, e deputatulu irlandesu, d-lu Parnell. D-lu Parnell e, in camera comunelor leaderulu partitei „home rulers“, care numera 36 membri. Mai este si unulu din promotorii „land-league“, despre care se vorbesce multu astadi, si care a fostu fundata in anulu 1879 in comitatulu Mayo, la Irischtowen, de cātra fejianulu Michel Davitt. Ca si predecesorii loru „repealers“ si capulu loru O'Connell, „Home-Rulers“ voiescu disolutiunea uniunii politice dintre Irland'a si Marea Britania, restabilirea parlamentului irlandesu si guvernarea Irlandei prin ea insesi. Unu numeru ōre-care dintr'insii, nationalistii-revolutionari, voiescu o separatiune completa, chiaru prin fortia; inse „home-rulers“ parlamentari au tinsu mai antaiu numai la o modificare a uniunii in sensu federativu. In desiderat'a loru Irlandia nu trebue se aiba de comunu cu Marea Britania de cātu ōre cari servitiu generale. Deci, ei urmarescu numai unu scopu politicu. Recolteie rele ale aniloru din urma, readucēndu la ordinea dilei cestiunea agraria, 'ii impinsera pe unu altu teremu, teremulu economicu, provocandu constituirea „land-league“ ei.“ Acēsta liga are de scopu transformarea tieraniloru irlandesi din arendasi in proprietari si ca midilocu de a ajunge la acēsta, refusa plata arendasiloru si „boycotagiulu“ proprietariloru ce au processu la espulsiunea vr'unui arendasiu din cauza de neplata.

„Lig'a e dirigiata de o comissiune secreta, care ajuta pe espulsati, opresce cultivarea pamenturiloru ce au explotatu si pronuntia pedepse cari, de si nu sunt scrise, nu sunt inse mai puçinu aplicate adesea cu rigōre. Midilōcele banesci nu'i lipsescu. Deosebitu de cotisatiuni, cari abunda, suutu si ōre-care persōne ce o subventionēza. Ea posede inca si alte sorginte. La inceputulu anului 1880, d-lu Parnell a facutu in Statele-Unite si in Canada o caletoria din cele mai fructuōse in favōrea victimeloru lipsei si a fonduriloru propagandei, si lig'a a profitatu de starea prospera a casei sale, pentru a ingagia in partile cele mai suferinte si eele mai nemultiamite ale tieriei campania sciuta a meetinguriloru, care inca nu s'a finitu. Oratorii in aceste meetinguri s'au aretatu fōrte moderati si dēca unii voiau si voru inca se conserve ligei caracterulu unei agitaciuni legale si pacifice, marea majoritate s'a pronuntiatu intr'unu sensu cu totul contrariu, cerēndu procederiloru celoru mai violente indēptarea nemultiamiriloru loru.

Cātra Onoratele Cluburi si Comitete electorale romane din Transilvania!

In urmarea mesureru preparative, luate de cātra acestu comitetu in decursulu anului espiratu, relative la noulu terminu electorale pentru diet'a Ungariei, pe unu altu periodu electorale; pe temelulu informatiuniloru inaintate de aici cu dat'a din 1 Novembre 1880; si in sensulu mai multoru respunsuri ajunse incōce dela unu numeru considerabile de colegie electorali, comitetulu D-vōstre centrale electorale a decisu a convocā dupa esemplulu datu in celelalte epoce electorali, cāte au trecutu preste tiēra dela 1869 incōce, o conferinti'a generala, in care se fia reprezentate, precātu nu mai permitu impregiarile, tote colegiile, in cari se afla alegatori de nationalitate romanēsa.

Conferinti'a este convocata prin literel publice pe diu'a de 12 Maiu a. c. la Sibiu.

Spre a se ajunge acestu scopu, recunoscutu preste totu de o importantia estordinara, s'au aflatu de necesitate absoluta, cā se ve recomandam observarea cātu mai esacta a urmatōreloru dispositiuni:

1. In fiacare cercu electoralu, comitetulu cercualu electoralu convocā o adunare a alegatori-

loru romani pentru scopulu alegerei de delegati la conferinti'a generala.

Diu'a si locul acestei adunari o ficeaza comitetulu convocatori.

2. La adunare participa numai alegatori romani verificati in listele electorale din anulu 1880 (conformu articulu de lege 33 din anulu 1874).

3. Adunarea se constitue prin alegerea unui presedinte, unui notariu si a 2 scrutatori; ea procede apoi la alegerea a 2 delegati pentru conferinti'a generala din Sibiu.

4. Delegatii potu fi alesi din cerculu unde apartinu sēu din alte cercuri electorale.

5. Despre siedinti'a adunarei se iea unu procesu verbalu, care se subscrie de presedinte, notariu si scrutatori si care se predā delegatiloru pentru verificarea alegeriloru.

6. Alegerea delegatiloru se va efeptai pāna celu multu in 31 Martiu a. c. st. n., earu comitetulu cercualu electoralu va incunoscintia pe comitetulu centralu din Sibiu pāna celu multu in 10 Aprile a. c. despre delegatii alesi.

7. In intielesulu unei proceduri solidare nu trebue a se dā delegatiloru instructiuni obligatōre, ci este de ajunsu cā ei se cunōsca opiniunea comitentiloru loru in cestiunea pentru care este convocata conferinti'a generala.

8. Este de doritu cā delegatii se se afle la Sibiu inca in presēr'a conferintiei, se sosēsca adēca aici in 11 Maiu a. c.

Sibiu in 1 Martiu 1881.

Comitetulu centralu electoralu:

N. Popea.
Presedinte.

Aradu 9 Martiu 1881.

Onorate D-le Redactoru! Nu mi-a placutu niciodata se-mi atribuescu meritu in cutare cestiune; de aceea l'e rogu, se nu cugeti, cā in punctulu urmatoriu voiu se cadu in erōre. Nu sciu, in care articulu am vorbitu despre alegerile dietali, ce nestau la usia, dicēndu, cā pe aici nime nu intreprinde pasi in caus'a aceea, cā toti dormu dusi. Observarea mea a atinsu, ce mai sciu eu pe cine; destulu cā ōmenii s'au treditu si au tēnutu chiaru o conferinti'a la curtea P. S. Sale d-lui Episcopu diecesanu. Ne mirāmu inse mai multi romani din locu, ce pōte fi caus'a de nu s'au invitatu la aceea conferinti'a toti barbatii de influentia politica? Dēr' se le-lasāmu pe aceste la o parte! Din cele ce au ajunsu si la urechile celoru mici amintescu numai, cā inalt'a conferinti'a a decisu, se tramita si Romanii de prin Ungari'a propria nisce reprezentanti la marea conferinti'a nationala, ce se va tēnē in Sibiu la 12 Maiu a. c. si apoi conclusulu aceleia se fia deobligatoriu pentru toti Romanii din monarchia.

Mie 'mi-vine se credu, cā noi cesti de prin Ungari'a totu la nimica vomu ajunge cu alegerile aceste, de ōra-ce „kortéskédésii“ cutriera dejā tiēr'a si de pe acumu se cērta pentru cercurile electorali in majoritate precumpanitōria romane, se intielege pentru candidati magiari. Pēna va veni conclusulu conferintiei vomu remanē cu nimicu. Ore pe la noi nu s'ar' potē infintiā in fia-care cercu electoralu cāte unu comitetu si apoi aici comitetu centralu? Firesce, cā la ast'a nu se cugeta domni'ei „mari“ in politica, a la Bismarck, ér' celoru mici nu le-este permisu nici se vorbēsca, sēu si de le e permisu, dēr' nu sta nime dintre cei „mari“ la vorba cu ei!

Se-mi ierte inse domni'ei politice, dēca 'mi-voiu da opiniunea, cā numai infintiandu prin cercuri comitete electorali suntemu in stare se esprimāmu adeverat'a vointia a alegatoriloru; numai in acestu modu potemu fi solidari. Cā se sustienu aceste cu tōta firmitatea, me spriginesece una fapta, ce s'a petrecutu in viati'a nostra politica dela ultimele alegeri de deputati dietali. Atunci s'a tēnutu conferinti'a politica aici in Aradu si a participatu aprōpe tōta inteligenti'a romana din locu, bā au fostu presenti si din provincia. Prin oratoria vehementa s'a redicatu de conclusu principiulu pasivitātii, de si au fostu barbati, cari au adusu motive fōrte grave si — dupa cumu arata trecutul de atunci pēna acumu — nu fora de favoru noue insine, pentru cā se intrāmu in lūpta. Atunci, D-le Redactoru, toti au subscrisu pasivitata, dēr' 'mi pare cā si redactiunea „Gazetei“ s'a miratu, candu 'sas' presiece cele conferintiei nationali, devenindu infidelu conclusului, pe care la

suscris, a candidat cu deputat într-unu cercu din comitatulu Bihorului. Numai norocu, că a cadutu, că-cî altmîntea d-lu M. B. Stanescu pôte facea minuni prin camer'a tiei, pe candu romanimea dormie. Si ore de ce s'a intemplat ast'a? Ore cuteza d-lu respectivu se pasiesca de candidat, deca principiulu passivitatiei s'ar' fi proclamat cu invoirea tuturor cercurilor electorali? Eu tare me indoiescu, precum 'mi vene se crede, că opiniea si altii. Cine sta bunu, că la alegerile urmatorie, aducendu spre esemplu conferentiea cea mare dela Sibiuu concludu se ne abtinemu dela alegeri, toti romanii din Ungaria propria voru aderá la acelu principiu? Eu unulu me indoiescu si de aceea crede, că ar' fi bine, deca s'ar' formá si pe la noi comitate electorali, cu atátu mai vertosu, că noi ne aflamu óresi-cumu pe o basa politica diferita de a Ardelenilor! — De peccatutu nu peccatuescu prin sirele de pēna aici; deca voru miscá pe cei chiamati séu pe cei pretinsi de chiamati, atunci me voiu bucurá; la dnu contra voiu mai inghiti una, dér' avendu consciintia liniscita, că mi-am facutu datoriti'a.

Ei! apoi, pe la noi nu e bine se vorbesci, adeca se spuni ómeniloru in fația ceea ce simtiesci! Nici n'asiu fi crediutu, ca Rvdss-domnu Paulu Vel'a canoniculu dela Orade'a-mare se-'si fia luatu asiá de tare la anima cuventele mele! Cine 'mi-va ceti articulu din numerulu 16 alu „Gazetei“ si lu-va compará cu alu d-lui Vela, acelu trebuie se véda, că eu nu am facutu din reutate observarea referitória la gimnasiulu romanescu din Beiusiu. Eu nu am vorbitu nici de venitu curatu, nici de giurstarile presente, pentru că atunci trebuie se facu larma mare. Mie nu-mi place polemi'a si din incidentulu acest'a m'am feritu de specialitate. Sciu si eu, sciu si altii de pe aici, pôte-cá nu asiá de bine ca d-lu Vela, intre ce giurstarile se afla episcopi'a respective venitulu episcopiei de Oradea mare. Dér' cine au lasatu se obvina atari giurstarile, deca nu S. S. parinti, cari pôte cá au trebuit se taca la tóte câte s'au petrecutu?! Eu crede, că abstragendu dela tóte giurstarile presente si introducendu economi'a rationala, bunurile necesane totusi ar' fi in stare se aduca la anulu venitulu mentiunatu in nrulu 16. Deca vremu, potemu face, căci fericitulu Vulcanu a voitu si a potutu face. Apoi vorb'a vorba se remana si noi se purcedemu inainte, avendu in vedere totu-déun'a binele comunu, adeca fericirea poporului romanu!!

Viéti'a si faptele lui Constantinu Negri.

Raportulu d-lui A. Vizanti.

(Urmare.)

*

Intra aceste sosl' o di, candu fisioniu'a tiei deveni posomorita. Incepura conferintiele pregatitoare pentru incheerea pazei. Ele se tienura antaiu la Vien'a, apoi la Constantinopolu. Turcii isbutisera a se luá nisce dispositiuni contrarie drepturilor de autonomia ale tiei. Scirea produse unu efectu durerosu in tóta tier'a. In alte timpuri, lucrulu ar' fi trecutu pôte neobservatu; sub Ghica inse, si sub unu guvernulu, in care figurá Negri cá ministru, nici-odata. Atunci Domnitorulu tiei, sub indemnulu consiliariloru si alu opiniei publice, subscrise si tramise atátu la Constantinopolu cátu si la Paris unu memoriu fórtu energicu, demnu si bine-cugetatu, prin care protestá in contra incalcariloru proiectate a se aduce vechiloru imunitati si privilegii ale tiei. Meritul acestui documentu, care mai pe urma a servitu de basa discusiuniloru si lucrariloru congresului de Paris, sta mai cu séma in faptul, că acum, pe fatia si in modu oficialu, se rostesse pentru Unirea Principatelor, asiá precum Negri o facuse cunoscutu si o sustienuse cu ocaziunea diferiteloru misiuni, ce i s'a fostu incredintiatu din partea guvernului, pe langa conferintiele din Viena si acele din Constantinopolu (1855—56).

Energi'a si tactulu diplomaticu desfasuratu atunci de Negri atátu in cestiunea intórcerei Basarabiei si a mosiiloru inchinate, cátu si in aceea a unirei si a garantarii autonomiei tieriloru, 'i atrase nu numai stim'a si iubirea Romaniloru, dér' chiaru si pe a diplomatiloru straini. De pe atunci, toti vediura intr'insulu stofa unui ageru si iscusitn barbatu de statulu.

Congresulu din Paris se ocupá de romanii si incheiandu pacea, intre altele, hotári a consulta dorintiele si parerile poporatiuniloru, in care timpu unu guvernulu provisoru trebuia s'ie loculu Domnitoriloru de atunci.

Sórtea tiei era in jocu, momentele erau solemne; Negri, intorsu in tíera, nu incetá de a incungiuá tronulu cu sfatulu si luminele sale.

„Atunci, dice patriotulu biografu alu lui Negri, nemulțumiti cá au pledatu inaintea Europei caus'a tiei, caus'a

santa a unirei, Grigorie Ghica Voda si vredniculu seu ministru au intreprinsu gréu'a sarcina de a desteptá spiritulu publicu in tíera, de a o pregati pentru decisiva lupta ce incepea. Acést'a chiamare si Domnulu si ministrulu au intielusu o si au implinit'o. Spre a provocá chiaru manifestarea dorintieloru unioniste si liberale ale natiunei, au plecatu amendou cá nisce adevirati pelerini, prin judetie din orasiu in orasiu uitandu, că era Domnu si ministru, si neconsiderandu-se de cátu cá nisce apostoli ai Romanismului. S'au pusu in relatiune cu totii; au vorbitu cu toti cetatianii fara deosebire de clasa séu avere, propoveduindu, indemnandu, rugandu si stimulandu pe toti in tóte modurile, numai se fia pentru unire.*)

Resultatele acestei propagande sunt cunoscutu si manósele ei fructe le culegemu pe tóta diu'a prin forti'a care nea adusu unirea.

Lupt'a a fost crancená pentru libere alegeri! Totusi reprezentantii esiti din urnele electorale ale Moldovei in diu'a de 10 Septembrie fura apópe in unanimitate pentru unire. Dorintiele exprimate de densii in numele natiunei formara bas'a constituirei moderne a Romaniei libere si independente.

Negri, alesulu Galatiului, fú unu membru influente alu acestei Adunari memorabile. Elu luá parte activa la tóte lucrarile si resolutiunile ei si o presidá pāna la fine cu tactulu si imparțialitatea, cu acea blandetia de maniere, intru care nimeni nu 'lu puté intrece. Meritul acteloru acestei Adunari-mame revine in buna parte si lui Negri, atátu pentru spiritulu salutaru ce a sciutu se 'i inspire, cátu si pentru directiunea ce 'i-a datu cá presiedinte.

Cu modulu acest'a, tóte ideile si insemnatele cestiuni inmugurite la Manjina si imbocote sub guvernulu, din care a facutu parte, acuma, sub auspiciile Adunarei ad-hoc condusa de densulu, in florira si se desvoltara. Representantulu Galatiului fú corectu si consecinte cu totu ceea ce vorbise si sustienuse alta-data. Voturile si discursurile sale o probéza. Asia dupa resolvirea si proclamarea celor patru puncte (Autonomia, Unirea, Neutralitatea si Domnu strainu cu regimu constitutionalu) candu Adunarea, pentru a respunde si altoru cerintie ale natiunei, s'a ocupatu cu institutiunea Senatului, Negri a votatu contra. Candu a fost inse vorba de Improprietarierea tieraniloru, elu 'si a spusu opiniunea s'a pe fatia si motivatu in favórea improprietarierei.

Mai multu de cátu atáta. Elu, care era boeru din neamu in neamu, a ridicatu vocea s'a puternica si autorizata in favórea acelei clase demostenite si, in siedinti'a de la 18 Decembre 1857, unindu-se cu cinci deputati tierani, a luatu initiativ'a unei propuneri**) pentru care atunci poporulu l'a aclamatu si l'a ridicatu pe bratie***) ear' adversarii improprietarierei 'i jurara ura si dusmania. Al. I. Cuza inca a fost unulu din sprijinatorii acestei propuneri.

Dupa rostirea Adunariloru ad-hoc, cestiunea tieriloru intrandu earasi in man'a diplomatiei, cá toti romanii, Negri asteptá cu impatiencea hotarirea Europei. Acést'a se dedú in fine prin Conventiunea din 7 Augustu 1858. Ea consacrá antic'a nóstra autonomia, bazele sistemului constitutionalu cu controlulu unei singure camere si principiile mai multoru reforme sociale si politice. Nu admitea, inse, nici principiulu domniei ereditare cu principe strainu, nici unirea nationala complecta. Astfelu acést'a organizare, pretinsa definitivu pentru Principate, nu satisfacéa tóte dorintiele exprimate de denselu. Lucrulu se indeplini inse, de si numai in parte, prin Adunari patriote esite din prim'a incercare a noului sistemulu. Defectele, legei electorale fusesera inlaturate

*) Biografia lui C. Negri de G. Missail, pagina 113—114.

**) Eata motivele propuneri prezentate de Negri:

„Fiindu-cá inainte de tóte insghebaria si trainicia unui statulu nou trebuie se se razeme pe elemente puternice; Cá acele elemente trebuie si ele se 'si traga puterea loru din asiediari, cari se corespunda la aseminea sfersitu; Cá unulu si celu mai temeinicu din acele elemente, la noi, este glót'a poporului lucratoru de pamentu; Cá acelu poporu numai este agricolu si cá printr'insulu s'a desvalitu si are a se desvali lucrulu pamentului, celu mai insemnatu si obstescu isvoru de bogatia a tiei acesteia; Cá tier'a tuturoru se alcatuesce de parti din ea a fiecaruia, cari la unu locu aceste, inchiaga marele totalu alu patriei comune; Cá in marea familia a unei natiuni, partea fie-caruia de tíera este aceea, care pe toti 'i léga cu patria intréga si silnicu 'i impinge catre aperarea, intemeierea si in florirea ei, de vreme, cá binele obstescu coprinde neaparatu in sine si binele fie-caruia in parte; Cá pentru a conlucrá cu durere si santa datorita la statornicirea, in florirea si mai virtosu la apararea tiei, trebuie ca elementulu celu mai numeros si temeinicu alu acestei tieri se fia strinsu legatu de ea, in cátu pentru a apera ceva trebuie se aiba si ceva de aperatu;

„Apoi pe asemenea cuvinte, josu iscalitii propunu:

„Improprietarierea locuitoriloru s'atēni.“

(Semnati) C. Negri, Raducanu Sava, Ión Lovarda, Ión Róta, Vasile Balasin, Dan Balanu. Vedi buletinulu siedintieloru Adunarei ad-hoc din 19 Decembre 1857).

***) Bolinteanu, „Caletorii in Moldov'a“ pagina 24.

prin o sincera aplicare si prin silintiele ce 'si au datu toti de a pune interesele tiei mai presusu de ori-ce. Negri a fost alesu atunci in Tier'a-de-Josu, anume in partea reintórta Moldovei prin tractatul de Paris. Dér' n'a voitu se participe la lucrarile Adunarei. Cu tóte invitatiunile unanime si staruitoare ale Adunarei, elu persista in demisiunea s'a si, aratandu'i durere si adenc'a s'a parere de reu, 'i multiami scriindu'i, că „o va insoti ferbinte cu voturile sale si afara din sinulu ei, in viitórele hotariri pentru binele tiei.“ Motivele acestei demisiuni elu singuru nu le-a spusu. Totusi, dupa versiunea cea mai acreditata atunci, alegerea s'a, neintrunindu tóte conditiunile cerute de legea electorala si anume acea privitoare la censulu necesaru pentru a fi alesu, Negri n'a voitu se inauguréze nou'a era de regimu parlamentarulu printr'una precedentu, care ar' fi fost o ofensa si pentru lege si pentru moral'a publica.

(Va urma.)

Diverse.

(Teatru romanu in Brasiovu.) Jun'a trupa romana de sub directiunea d-lui A. Petculescu a sositu dela Sibiuu in Brasiovu si va joca máne Dumineca, in Sal'a „Orfeului“ (hotel Weiss) piesele: a) „Soldatii romani“ cómedia in 2 acte de Bujoreanu b) „O cina fara finitu“ cómedia intr'unu actu de Lupescu. Acést'a trupa nationala merita se fia cátu mai multu sprintita de publiculu romanu brasiovena.

(Necrologu.) In Selsigu (Ungaria) a repausatu in 2 Martiu a. c. Niceforu Ossianu asesoru consistorialu, vice-archidiaconulu Miresiului Mare si parochulu Selsigului, in etate de 52 ani. Fia-i tierin'a usióra!

(Unu mandatu de deputatu vendutu.) „Székely Közlöny“, diaru ce apare in Kézdi-Vasarhely anuntia, cá mandatulu de deputatu, alu orasiului Szepszi-St.-György, ce l'a avutu pēna acuma ministrulu-presiedinte Tisza, s'ar' fi vendutu nu de multu in Budapest'a unui aderentu a partidei guvernului pentru sum'a de 8000 fl. — Cátu despre d-lu Tisza diarele din Pest'a ne spunu, că elu pāna acuma a fost candidatulu in Orade'a-mare si intr'unu suburbiu alu Pestei (Theresienstadt). —

(„Apa-June“.) Ni se scrie din Budapest'a: „Apa-June“ opereta in 3 acte, compusa de autoru germanu si prezentata prima-data in Vien'a, a ajunsu pe scena alaltaeri si aici in teatrulu popularu. Istori'a este cam frivola si triviala, avendu tendintia de a-si bate jocu de acei boeri din Romania'a, cari isi parasescu tier'a si 'si risipescu averea in strainatate. Music'a romanésca este fórtu puçinu si slabu reprezentata. Costumele tieranesci de femei si barbati sunt destulu de bine alese si pitoresci; mai vértosu aceste voru face, cá pies'a se aiba cercetare, dér' nicidecum compositiunea, care este slaba si nu corespunde datineloru si moravuriloru romanesci.“ —n.

(Portulu romanescu in mare onóre.) Cetimu in „die Presse: „Marele duce de Toscana, care a luatu parte cu printulu mostenitoru Rudolph la venatórea de ursi din Maramuresiu, gasi atáta placere in portulu tieraniloru romani din acést'a provincia, in cátu adresá o scrisóre consiliarului ministerialu Prugberger, rugandu'lu se-i tramita unu costumulu complectu, unulu de barbatu si altulu de femeie, si pe purtatórea acestui din urma se o fotografieze. Consiliarulu ministerialu se grabi a implini acést'a dorintia si imbracá cu costumulu de femea pe propria s'a ficia Mari'a, care e una din cele mai frumóse fete a le Maramuresiului. Costumele si fotografi'a le tramesse pe urma marelui duce, care petrece actualmente in Tirolu.“

(Presiedintiistatelorunite.) In New-York nu de multu s'a discutatulu idea de a-se creá prin subscriptiuni publice unu fondu, ale careia interese se se dē apoi celui mai betranu dintre fostii presiedinti ai republicii. O reprive asupr'a starii materiale a fostiloru presidenti, se va paré deci desiulu de interesanta. Washington a lasatu dupa sine a avere de 300,000 de dolari. Adams senior lasá dupa mórtea sa o mica avere. Ieffersohn a muritu relativu seracu, deca congresulu nu i-ar' fi cumperatu bibliotec'a cu unu pretiu mai mare decâtu facea, atunci i-ar' fi fosu fórtu greu cátra sfersitulu vietii sale se scape de bancruta. Madison economisá si era relativu omu bogatu. Averele veduvei sale prin cumperarea hartiloru sale din partea congresului a mai fostu marita cu 20 de mii de dolari. John Monroe, alu síese-lea presiedinte, a maritu asiá

